

بررسی فقهی و حقوقی اصل احتیاط یا اشتغال

(تاریخ دریافت ۱۳۹۷/۰۳/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۷/۰۷/۱۵)

دکتر منصور عطاشنه^۱*

استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز

بهنام اسدی**

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی و مدرس دانشگاه

چکیده

فقیه برای استنباط حکم شرعی به منابع چهارگانه رجوع می‌کند. فقیه گاهی در رجوع خود موفق و کامیاب می‌گردد و گاه نه، یعنی گاهی و البته غالباً به صورت یقینی با ظنی مبشر (یعنی ظنی که مشارع اعتبار آن را تأیید کرده است) به کلمه واقعی شرعی نائل می‌گردد. پس تکلیف روشن است یعنی می‌داند یا ظن قوی معتبر دارد که شرع اسلام از او چه می‌خواهد ولی گاهی مأیوس و ناکام می‌شود یعنی تکلیف و حکم الله را کشف نمی‌کند و بلا تکلیف و مرده می‌ماند. در این جا چه باید کرد؟ آیا مشارع یا عقل و یا هر دو وظیفه و تکلیفی در زمینه دسترسی به تکلیف حقیقی معین کرده است یا نه؟ و اگر معین کرده است چیست؟ جواب این است که آری شارع وظیفه‌ای معین کرده است یعنی یک سلسله ضوابط و قواعدی برای چنین شرایطی معین کرده است، عقل نیز در برخی موارد مؤید حکم شرع است یعنی حکم استقلالی عقل نیز عین کلمه شرع است و در برخی موارد دیگر حداقل ساکت است یعنی حاکم استقلال ندارد و تابع شرع است.

واژگان کلیدی: اصل احتیاط، اصل اشتغال، اصول عملیه، شبهه موضوعیه تحریمه

^۱ نویسنده مسئول